

BESCHRIJVING VAN DE SJAASBERGERGANK DOOR AD WELTERS IN 1950

Maar vooral was en is het op de Schaelsberg druk, wanneer er op de laatste Zondag, gewoonlijk van Juni, het feest van St. Leonard of Leendert gevierd wordt. Deze z.g. Schaelsberggank werd door pelgrims gehouden van verre en na, die zelfs vanuit Maastricht en omgeving reeds in de nacht door Valkenburg trokken, luidop biddende de rozenkrans. Boven op de Schaelsberg werd het dan langzaam een drukte van belang en de mensen stonden in grote troepen voor de enge deur der kapel, die dan veel te klein was, om alle pelgrims te bevatten. De pastoor van Schin-op-Geul droeg de plechtige hoogmis op. In de open lucht, onder de oude bomen als in een "kerk van ongekorven hout", werd de preek gehouden, als in de eerste Christentijden.

Na de H.H. Diensten gingen tenten en kraampjes open, zeurde een orgel, ketsten de schiettentent en kwam de echte volkskermis los, waarbij zeer goed gezorgd werd, dat ook de inwendige mens niet vergeten werd. In de Franse tijd, 1808, werd door Meyer Quax van Schin-op-Geul verboden op de Schaelsberg H. Mis te lezen en dat er dus ook geen kramerijen en drinkgelegenheden zouden zijn, onder bedreiging van straf. Men moet bedenken, dat de Schaelsberg een grote driedaagse Sint Leonard-kermis vierde, waarop door de boeren vooral jaarmarkt en knechten- en meiden-verhuurdagen werden gehouden.

Toch -- al was er geen H. Mis -- trok het volk, als gewoonlijk, de berg op en werden er tenten opgeslagen. Uit vrees voor mishandeling is de politie toen maar stil naar huis gekeerd, de met de dood bedreigde Meyer voorop!

DE GESTICHTE H.H. MISSEN IN DE KAPEL DER KLUIS 1806.

1. St. Leonard werd gevierd op de laatste Zondag van Juni. Dit feest heeft zich het langst gehandhaafd en de oudere mensen hebben nog de grote toeloop van het volk gekend, dat van de vroege morgen tot laat, biddend de Schaelsberg besteeg. Bij de kluis was het kermis naar limburgs gebruik met tenten en kramen en menig vaatje werd onder de lommer der zware bomen geledigd. Na de plechtige Hoogmis met preek, als de mensen "half binnen, half buiten stonden", zocht ieder zijn schaduwplekje op en het feest kon beginnen. Nu nog, ofschoon de oude "Schaelsberggank" geen schaduw zelfs is van vroeger, zal geen echt Valkenburger Sint Leonard vergeten en met troepjes wandelt men, biddend of niet, naar dit mooiste stukje van geheel ons land.

De Schaelsberggank is door menig schrijver beschreven, ook in dialect, in poëzie en proza en de beschrijving van de Valkenburger Pierre Visschers in een lang vers is onnavolgbaar door humor en rake tekening.